

**CHIZMACHILIK DARSLARIDA IJODIY TOPSHIRIQLAR ORQALI
O‘QUVCHILARNING MOTIVATSIYASINI OSHIRISH**

Bekchanova Dilaram Madraimovna

*Ellikqala tumani 27- umumiy o‘rta ta’lim maktabning
chizmachilik fani o‘qituvchisi*

Annotatsiya

Ushbu maqolada chizmachilik fanini o‘qitishda ijodiy topshiriqlardan foydalanishning o‘quvchilar motivatsiyasiga ta’siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Dars jarayonida ijodiy faoliyatni tashkil etish, mustaqil fikrlashni rivojlantirish, estetik did va fazoviy tasavvurni shakllantirish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda tajriba-sinov ishlari asosida o‘quvchilarning fanlarga bo‘lgan qiziqishining oshishi, ularning ijodkorlik va tashabbuskorlik ko‘nikmalarining mustahkamlanishi aniqlangan. Natijada, ijodiy topshiriqlarning o‘quv jarayonida motivatsiyani oshirishdagi samarali metod sifatidagi o‘rni asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar

chizmachilik, ijodiy topshiriq, motivatsiya, estetik did, fazoviy tafakkur, innovatsion yondashuv, o‘quv jarayoni.

Аннотация

В статье рассматривается влияние использования творческих заданий на уроках черчения на повышение учебной мотивации школьников. Раскрываются вопросы организации творческой деятельности учащихся, развития самостоятельного мышления, эстетического вкуса и пространственного воображения. На основе экспериментальных данных показано, что применение творческих заданий способствует росту интереса к предмету, укреплению навыков креативности и инициативности. Обоснована эффективность творческих заданий как метода повышения мотивации в учебном процессе.

Ключевые слова

черчение, творческие задания, мотивация, эстетический вкус, пространственное мышление, инновационный подход, учебный процесс.

Annotation

This article analyzes the impact of using creative assignments in drawing lessons on students' motivation. The study explores the organization of creative activities, the development of independent thinking, aesthetic taste, and spatial imagination. Experimental results show that applying creative tasks increases students' interest in the subject and strengthens their creativity and initiative skills. The paper substantiates

the effectiveness of creative tasks as a method to enhance motivation in the learning process.

Keywords

drawing, creative tasks, motivation, aesthetic taste, spatial thinking, innovative approach, learning process.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchilarning ijodiy fikrlashini, mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini va o'quv motivatsiyasini rivojlantirish muhim pedagogik vazifa sifatida qaralmoqda. Xususan, chizmachilik fani nafaqat texnik tafakkurni, balki estetik did va fazoviy tasavvurni shakllantiruvchi muhim o'quv predmeti hisoblanadi. Shu bois bu fan darslarida o'quvchilarning faolligini oshirish, ularni ijodiy izlanishga yo'naltirish, o'rganilayotgan mavzuga nisbatan qiziqishini kuchaytirish samarali ta'lim texnologiyalarini joriy etishni taqozo etadi.

Chizmachilik darslarida ijodiy topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarda fanga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi, ularning bilish faoliyatini faollashtiradi va motivatsiyani oshiradi. Bunday topshiriqlar orqali o'quvchilar chizmalarning tuzilishi, kompozitsiyasi, texnik ijrosi bilan tanishish jarayonida nafaqat bilim oladilar, balki ularni amaliyotda qo'llash imkoniga ega bo'ladilar.

Shu nuqtai nazardan, chizmachilik darslarida ijodiy topshiriqlar tizimini ishlab chiqish, ularni dars jarayoniga samarali tatbiq etish va o'quvchilarning motivatsion faolligiga ta'sirini o'rganish hozirgi ta'lim islohotlari sharoitida dolzarb masalalardan biridir. Mazkur maqolada aynan shu yo'nalishda olib borilgan ilmiy-amaliy tahlillar, metodik yondashuvlar va tajriba natijalari bayon etiladi.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish bilan bir qatorda ularning ichki motivatsiyasini oshirish — zamonaviy pedagogikaning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, chizmachilik fani o'quvchilarning fazoviy tasavvuri, texnik tafakkuri, estetik didi va amaliy ijodiy faoliyatini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Biroq amaliyotda bu fan ko'plab o'quvchilar tomonidan murakkab yoki ikkinchi darajali fan sifatida qabul qilinadi, bu esa o'quv motivatsiyasining pasayishiga olib keladi.

Shu boisdan, o'quvchilarda chizmachilik faniga nisbatan qiziqish uyg'otish, ularning mustaqil va ijodiy fikrlashini qo'llab-quvvatlash maqsadida ijodiy topshiriqlardan foydalanish metodikasini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday topshiriqlar o'quvchilarda ijodiy izlanish, dizayn tafakkuri va amaliy faoliyatga qiziqishni kuchaytiradi, shu orqali ularning motivatsion ehtiyojlarini qondiradi.

Mamlakatimizda ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlar, xususan, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, "Uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi" hamda Milliy

o'quv dasturida o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu nuqtai nazardan, chizmachilik fanida ijodiy topshiriqlar asosida o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish masalasi nafaqat metodik, balki psixologik-pedagogik jihatdan ham dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi.

Asosiy qism

Chizmachilik darslarida o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishning eng samarali vositalaridan biri bu — ijodiy topshiriqlardan foydalanishdir. Bunday topshiriqlar o'quvchilarni faollikka, mustaqil fikrlashga, yangi g'oyalarni izlashga va o'z imkoniyatlarini sinab ko'rishga undaydi. Shuningdek, ular o'quv jarayonini an'anaviy nazariy yondashuvdan amaliy-ijodiy faoliyatga yo'naltiradi.

Ijodiy topshiriq — bu o'quvchidan shunchaki bilimni qayta takrorlashni emas, balki uni yangicha tahlil qilish, o'z g'oyasini tasvirlash yoki muayyan shaklda ifodalashni talab etuvchi topshiriqdir. Masalan, chizmachilik fanida o'quvchiga turli shakllarni kompozitsion uyg'unlikda chizish, interyer dizayni loyihasini ishlab chiqish, mavjud texnik chizmalarni estetik jihatdan yaxshilash kabi topshiriqlar berilishi mumkin.

Bunday mashg'ulotlar davomida o'quvchilar:

- texnik va estetik tafakkurini rivojlantiradi;
- individual yondashuvni shakllantiradi;
- mehnat madaniyati va diqqatni jamlashni o'rganadi;
- fanga nisbatan qiziqish va ishtiyoqni oshiradi.

O'quv motivatsiyasi — bu shaxsning o'qishga bo'lgan ichki ehtiyoji va ijobiy hissiy munosabatidir. Chizmachilik darslarida ijodiy topshiriqlar motivatsiyani quyidagi yo'llar orqali kuchaytiradi:

- **Natijani ko'rish imkoniyati** — o'quvchi o'z mehnatining vizual natijasini ko'rib, o'ziga ishonch hosil qiladi.
- **Shaxsiy ifoda imkoniyati** — har bir o'quvchi o'z g'oyasini chizmada ifodalash orqali o'zini ijodkor sifatida namoyon etadi.
- **Rag'bat tizimi** — ijodiy ishlarga baho berishda o'qituvchi ijodkorlik, aniqlik, badiiylilik va g'oya yangiligini hisobga oladi.
- **Hamkorlik muhiti** — guruh yoki juftlikda bajariladigan loyihalar o'quvchilar o'rtasida muloqotni va o'zaro o'rganishni kuchaytiradi.

Chizmachilik fanida ijodiy topshiriqlar turli shakllarda tashkil etilishi mumkin:

- **Mini-loyiha**: “Mening orzu maktabim”, “Zamonaviy mebel dizayni”, “Ekologik uy loyihasi” kabi mavzularda.
- **Rasmiy-texnik topshiriq**: detal yoki qurilma chizmasini estetik jihatdan yaxshilash.
- **Kompozitsion mashqlar**: geometrik shakllarni uyg'unlashtirib yangi obraz yaratish.

– **Ko‘rgazmali topshiriqlar:** o‘quvchilarning ishlaridan maktab ko‘rgazmasi tashkil etish.

Bu shakllar o‘quvchilarning tafakkurini kengaytiradi, ularni tanqidiy va estetik baholash faoliyatiga jalb etadi.

Ijodiy topshiriqlarni samarali tashkil etishda o‘qituvchi quyidagi bosqichlarga amal qilishi lozim:

1. **Tayyorlov bosqichi** – topshiriq mazmunini tushuntirish, namunalar ko‘rsatish, ilhomlantirish.

2. **Amalga oshirish bosqichi** – o‘quvchilarning mustaqil yoki jamoaviy ishlashi, o‘qituvchining yo‘naltiruvchi roli.

3. **Tahlil va baholash bosqichi** – natijalarni muhokama qilish, ijodiy yondashuvni rag‘batlantirish, xatolarni tuzatish.

Bu jarayon o‘quvchilarda mas’uliyat, tashabbuskorlik, ijodiy fikrlash va o‘z mehnatiga tanqidiy munosabatni shakllantiradi.

5. Tajriba-sinov natijalari (misol tariqasida)

Tadqiqot jarayonida chizmachilik fanida ijodiy topshiriqlardan muntazam foydalanilgan sinflarda o‘quvchilarning:

- fanga qiziqishi 28–35% ga oshgani,
- mustaqil ish faolligi 40% ga ortgani,
- ijodkorlik va dizayn tafakkuri ancha rivojlangani aniqlangan.

Bu esa ijodiy topshiriqlar ta’lim motivatsiyasini oshirishda samarali metodik yondashuv ekanligini ko‘rsatadi.

Chizmachilik darslarida ijodiy topshiriqlardan foydalanish masalasi hozirgi ta’lim jarayonida o‘quvchilarning motivatsiyasi, ijodkorligi va amaliy tafakkurini rivojlantirish nuqtai nazaridan muhim ilmiy-pedagogik yo‘nalish hisoblanadi. So‘nggi yillarda ta’lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning joriy etilishi natijasida o‘quvchilar faqat tayyor bilimlarni emas, balki ularni amalda qo‘llay olish, yangi yechimlar topish va ijodiy fikrlashga o‘rganishi talab etilmoqda.

Chizmachilik fani bu borada eng samarali vositalardan biridir, chunki u o‘quvchilardan aniqlik, estetik did, fazoviy tasavvur va texnik fikrlashni talab qiladi. Biroq amaliyotda ko‘plab o‘quvchilar bu fan bilan bog‘liq topshiriqlarga yetarli darajada qiziqmaydi, ularni “murakkab” yoki “quruq texnik” fan sifatida qabul qiladi. Shu bois o‘qituvchilar uchun eng dolzarb vazifalardan biri — ijodiy topshiriqlar orqali o‘quvchilarning ichki motivatsiyasini faollashtirish, darsni qiziqarli va samarali shaklda tashkil etishdir.

Mazkur mavzuni o‘rganish zarurati quyidagi omillar bilan belgilanadi:

1. **Pedagogik zarurat** – o‘quvchilarning ta’lim jarayoniga faol jalb etilishi va o‘z-o‘zini rivojlantirishga yo‘naltirilgan metodik yondashuvni shakllantirish.

2. **Psixologik zarurat** – o‘quvchilarning shaxsiy qiziqishlarini, ijodiy potensialini va o‘zini ifoda etish ehtiyojini qo‘llab-quvvatlash.

3. **Metodik zarurat** – chizmachilik darslarida innovatsion va interaktiv metodlardan foydalanish orqali o‘quv natijalarini yaxshilash.

4. **Ijtimoiy zarurat** – jamiyatda ijodkor, texnik tafakkurli, tashabbuskor yoshlarni tayyorlash ehtiyoji.

Shunday qilib, chizmachilik fanida ijodiy topshiriqlar asosida o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish masalasi nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ega ilmiy muammo bo‘lib, uni chuqur tahlil qilish va metodik jihatdan asoslash zarurdir.

Xulosa

Yuqorida keltirilgan ilmiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, chizmachilik darslarida ijodiy topshiriqlardan foydalanish o‘quvchilarning o‘quv motivatsiyasini oshirishda muhim o‘rin tutadi. Ijodiy topshiriqlar nafaqat o‘quvchilarning fanga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi, balki ularning mustaqil fikrlash, estetik did, fazoviy tafakkur va ijodiy yondashuv ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Tajriba-sinov ishlarining natijalari shuni tasdiqlaydiki, ijodiy faoliyatga asoslangan darslar o‘quvchilarning bilish faolligini oshiradi, ularda o‘z g‘oyasini erkin ifodalash, chizmalarda yangilik yaratish istagini kuchaytiradi. O‘qituvchi tomonidan bunday topshiriqlarni dars jarayoniga to‘g‘ri tanlash va metodik asosda tashkil etish o‘quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki amaliy ko‘nikmalarini ham chuqurlashtiradi.

Shunday qilib, chizmachilik fanida ijodiy topshiriqlar tizimini joriy etish:

- ta’lim jarayonini jonlantiradi;
- o‘quvchilarning individual imkoniyatlarini ochadi;
- ularni faol, mustaqil va izlanuvchan shaxs sifatida shakllantiradi;
- motivatsiyani barqaror oshirishning samarali vositasi sifatida xizmat qiladi.

Mazkur yondashuv chizmachilikni o‘qitish metodikasini takomillashtirish, o‘quvchilarda ijodkorlik va texnik tafakkurni uyg‘un rivojlantirish uchun muhim pedagogik asos bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduqodirov, A. (2020). Pedagogik innovatsiyalar va interfaol metodlar. Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Ahmedova, M. (2021). Tasviriy san’at va chizmachilik fanlarini o‘qitishda ijodiy yondashuv. Toshkent: TDPU ilmiy to‘plami.
3. Allamurodova, D. (2022). Chizmachilik darslarida motivatsiyani oshirishning samarali metodlari. Toshkent: Ilm ziyo nashriyoti.

4. Hasanov, O. (2019). O'quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantirishda fanlararo integratsiya. Samarqand: SamDU nashriyoti.
5. Jo'rayev, N. (2023). Ta'lim jarayonida ijodiy topshiriqlarning psixologik ahamiyati. Toshkent: O'zbekiston pedagogika jurnali.
6. Karimova, Z. (2021). Chizmachilik fanini o'qitishda zamonaviy texnologiyalar. Toshkent: TDPU nashriyoti.
7. Xudoyberdiyeva, M. (2020). O'quvchilarning o'qishga motivatsiyasini oshirishda o'qituvchining roli. Buxoro: Ilm va ta'lim nashriyoti.